

IRKOS TRAGEDIJA

Pas Irką, nusigėrusią sociopatę, vykdavome kelis kartus per savaitę. Tai mane siutindavo, o kartais, kaip ir šiąnakt, nežinau kodėl, pataisydavo nuotaiką. Bet kokių atveju, žinojome, kuo tai kvepia, ir privalėjome pasisaugoti, kad, pagavus įniršiui, aršiam ir nenuspėjamam, mums nereikėtų laižytis žaizdų.

– Maukitės pirštines, būkit apdairūs, – perspėjau vyrukus artėjant į vietą. – Ir jokių muštynių namuose.

Tiesą sakant, Irka seniai seniai murdėsi alkoholizmo liūne ir vargiai galėjo ką nors rimtai sužaloti. Dar prieš dešimtmetį ji buvo patraukli moteris juodais lygiais plaukais, ilgomis kojomis ir svajingomis akimis. Dabar – pašlemėkė, skęstanti alkoholyje, tabako ir savo išskyrų smarvėje.

Kadaiše jos tėvai džiaugėsi dukryte, plušėjo viename fabrike, taupė „Moskvičiui“, „Žalgirio“ sekcijai, spalvotam „Taurui“, kooperatiniam butui, kolektyviniam sodui. Ir sutaupė. Tačiau andai idiliškas šeimos gyvenimas šiandien tekėjo vis dažnėjančių dukters psichozijų ritmu, o ankstesnė gerovė atrodė juokingai skurdi.

Atvykome. „Chruščiovkės“ languose ir balkonuose – smalsūs kaimynai. Bus apie ką kalbėti vieną kitą savaitę. Prie laiptinės – Irkos tėvai. Motina – moteris mažyte galva, išretėjusiais

rudais plaukais, o prie šaknų žilais, akiniais storais stiklais ir nuskalbtu chalatu. Tėvas – siaurų pečių, neramių akių ir tamsaus gymio žmogelis pašlijusiais nervais. Neapsikentęs atžalos nuopuolio, jis apsigyveno sodo namelyje. Mes pažįstami, nes pas Irką važinėjome kelerius metus. Pasisveikinome ir pasukome į laiptinę.

– Ji grasina, kad iššoks, – pakuždėjo motina.

– Tegul šoka! – nugirdęs žmoną atšovė tėvas. – Tegul skandinasi, nuodijasi, kabinasi – bet ką! Man jau gana!

– Užtilk, bjaurus diede!

Moteris sustojo ir praleido mus priekin.

– Geriau jau karste ją matyčiau, – tėvo balsas su kiekvienu užkoptu laipteliu skambėjo vis niūriau.

– Visąlaik nekentei mūsų vaiko, – pasipylė priekaištai.

– Tik buvau griežtas, bet teisingas.

– Ir mane visą gyvenimą ėdei.

– Kartoju, geriau karste ją matyčiau, – laikėsi savo ir kreipėsi į mane: – Išvežkit ir uždarykit.

– Bus matyt, – aiškinti ką nors daugiau nėra prasmės. Tokie dalykai visada nusprendžiami *ad locum*.

– Ją reikia gydyt, – pasuferavo man motina.

– Pati turi norėti.

– Ji nori. Bet ne taip paprasta.

– Paprasta, – įsiterpė sanitaras. – Šimtą kartų esu tai daręs.

Užkopte į ketvirtą aukštą ir sugužėjome į ankštą dviejų kambarių butuko koridorių. Iš virtuvės baikščiai tarsi žvėrelis žvelgė Agnė – pusnuogė septynmetė Irkos dukrytė. Tėvas mostelėjo ranka į kambarį – duktė ten. Motina atvėrė duris, įėjau. Standartiniai aštuntojo dešimtmečio baldai, keli „Jiesios“

servizai, nuvaikščiotas Lentvario kilimas, sujaukta lova, kurioje kažkas sukrutėjo. Priėjau arčiau. Irka iškišo iš po antklodės galvą. Kaskart pamatęs šią moterį, įžvelgdavau joje vis mažiau žmogiškų bruožų – išpurtes veidas be mimikos, išretinti dantys, kuokštais sulipę plaukai, pageltę pirštai, giliai įkritisios akys gelsvais obuoliais. Ji buvo panaši į urvinę moterį. Tai buvo blogiausia iki šiol man matyta, jau niekam nekelianti gailėsčio Irkos versija. Na, gal išskyrus motiną, vis dar tėvą, Agnytę, kuri ją vadina Irka, gal dar šiek tiek mus.

Vengdama žvilgsnių, ji, nuoga ir prilaikoma tėvo, atsikėlė. Murzinas, drebulio purtomas kūnas atsidavė prakaitu ir šlapimu. Kadaisė grakščios kojos dabar sulysusios, nusėtos šerpetojančiais ir kraujuojančiais psoriazės lopais, ant krūtinių, po dešine krūtimi, delno dydžio mėlynė, nubroz dintas petys – be abejonės, girtu griuvinėjimo pėdsakai.

Galų gale Irka išsikepurnėjo iš lovos. Dėl alkoholinės ataksijos* žirglėjo tarsi sugipsuotomis kojomis. Pradingo gretimame kambaryje, motina nusekė iš paskos. Netrukus abi sugrįžo, Irka prisidengusi tėvo marškiniais.

– Suleisk diazepamą, – užtraukė įprastą dainelę.

– Kiek dienų geri? – paklausiau.

– Suleisk, trys paros be miego, – jos žodžiai striginėjo kažkur giliai gerklėje.

– Kiekvieną mielą dieną, – įskundė tėvas neišbrendančią iš girtuoklystės dukterį.

– Užtilk, Irutė trečia diena nė į burną! – sutramdė jį žmona. – Aš gyvenu su ja, ne tu!

* Eisenos sutrikimas.

– Vėl gini, vėl lendi į šikną, tu prakeikta kvaiša. Ji su anuo pasauliu jau kalbas.

– Argi? – sukklusau.

– Sako, močiutė pas save kviečiasi, – paaiškino tėvas.

Na, taip – ištinusios smegenys, haliucinacijos, delyras.

– Suleisk, suleisk, – lyg mantrą švepluodama kartojo Irka.

– Vežkitės – tegu ją išgydo, – choru maldavo tėvai. Jie troško bent trumpo atokvėpio.

– Tik jei pati sutiks, – atsikirtau nuvalkiota fraze. – Nes paskutinį kartą...

– Į durnyną nevažiuosiu! – pasipurtė girtuoklė.

– Paskutinį kartą, kai... – darkart pamėginau užbaigti mintį, bet ir vėl nesėkmingai.

– Važiuk, pasigailėk Agnytės! – sielvartavo motina, susmukusi prie dukters kojų.

Irkos paėmimas ir transportavimas į psichiatrinę ligoninę nebuvo toks jau nekaltas ir paprastas dalykas. Kaskart jis vis labiau primindavo Jano Mateikos „Žalgirio mūši“ nei olandų dailės šedevrus „Daktaras ir pacientė“. Būtų paprasčiau prifarširuoti ją vaistų ir palikti namuose galuotis, tačiau rūpestingi tėvai pastos kelią, kris po kojomis ir maldaus išvežti. O ir psichiatrinėje ligoninėje tokių niekas nelaukia. Atveši – visaip išsityčios: „Vėl girtus temp, vežkis atgal, atmink – girtų neimam.“ Ir išties koks tikslas su ja terliotis – truputėlį atsigailios, sugrįš namo ir vėl tas pat liūnas.

– Tai kaip? Važiوسي? – pažvairavau į Irką, nors žinojau, kad bet kuriuo atveju privalau ją stacionarizuoti.

– Atspisk, gaidy! Nė nemanyk vėl rišti ir daužyti!

– Apsieikim be detalių... – numykiau.

„Smegenų nedaug beliko, o atsimena viską, parazitė“, – pagalvojau, ir gera nuotaika akimirksniu išgaravo.

– Kas per?.. – tėvas pašnairavo į mane.

– Žinojau, įtariau tai! – surypavo motina ir užsidengė rankomis veidą. – Jūs ją kankinot, erodai!?

– Kaip čia pasakius... – su švelniu priekaištu nužvelgiau savo šaunius vyrukus, kuriems dažnokai ir, svarbiausia, visai be reikalo užniežtėdavo nagai. Turiu prisipažinti, kad čia ne vien jų kaltė, ir aš kartelį nesusitvardęs sušėriau nabagei per veidą. Bet tik vieną, delnu, nestipriai ir be pykčio.

– Fiksuojam tik pacientui sutikus, – įkišo savo trigrašį felčeris, gelbėdamas padėtį. – O apie kankinimus tai išvis nesąmonė.

Irka, apdėjusi nuo nemigos, svirduliavo prieš klūpančią motiną. Sanitaras įstatė jai į burną alkotesterį. Įpūsti pavyko iš trečio karto. Ekrane sušvito nuliai. Po velnių, ji blaivutėlė! Jai alkoholinė abstinencija. Pamojau galva vyrukams ir pasigrėžiau išėiti, nors neturėjau taip elgtis: baltoji karštinė – pavojinga gyvybei būklė.

– Tu! – Irka dėbtelėjo į mano chalato kišenėje persišviečiantį „Barclay“ pakelį. – Palauk, duok cigaretę!

– O kokias mėgsti?

– O tu ką, visokių turi?

– Kokias mėgsti? – pakartojau, ir dingtelėjo scena iš Bulgakovo „Meistro ir Margaritos“.

– Greičiau duok, asile, nepisęs smegenų, arba šoku! – išrėkė kapodama žodžius ir ištiesė ranką.

– Automobilyje gausi, – viliojau į spąstus prastai pridengta apgaule, ant kurios ji visuomet užkibdavo. Bet ne šįsyk. Pamojau

eiti, tačiau Irka, palikusi klūpėti motiną, metėsi prie balkono durų ir atsitrenkė į sanitarą, pastojusį jai kelią. Ji susverdėjo, marškiniai nuslydo nuo pečių, ir liko stovėti nuoga. Vyrukai paguldė ją į lovą. Ji atsuko mums nugarą – aštrų nugarkaulį, išsišovusias mentes, siaurus klubus, liesus sėdmenis. Matau – jai ne kas.

– Kelkis, vaikeli, važiuok, – raudėjo motina, įsiropštus pas dukrą. – Ten nurimsi, ir viskas bus kitaip.

Motina pradėjo tąsyti dukrą norėdama pasodinti. Scena užtruko ilgai. Vargais negalais, paleidusi šlykščiausių keiksmazodžių salvę, Irka atsikėlė. Tėvas suėmė ją per pažastis, motina apmovė džinsais, apvilko megztiniu, atitempė du krepšius rūbų.

– Jokių šmutkių! – it pasibaidęs arklys pakratė galvą sanitaras, puikiai suvokdamas, kad reikės tempti šitos valkatos skudurus.

– Betgi... – motina sudėjo rankas tarsi maldai. – Prašau jus.

– Mes ne taksi, jei kas prapuls, liksim kalti.

– Vykstam, panele Irena. Apsiaukite batus, – meilikavau saldžiu balsu ir pats savimi šlykštėjausi.

Apskritai, Irkos namuose būdavome švelnūs ir paslaugūs – tikri džentelmenai. Kreipdavomės į Irką su veidmainišku mandagumu, visad be įžeidinėjimų ir patyčių. Čia Irka buvo ne degradavusi alkoholikė, o panelė Irena, turinti motiną, šliaužiojančią prieš ją keliais, tėvą, kuris jos nekentė, tačiau vis tiek buvo tėvas, bet kada pasirengęs ją ginti ir gelbėti, ir mielą šviesiaplaukę mėlynakę Agnę, dukrytę, naiviai įtikėjusią, kad ne Irka, pasmirdusi ir perkarusi kūtvėla, o akiniuota rudaplaukė pensininkė yra jos motina. Dar buvo kaimynai – negailestinai liežuvautojai ir žiopliai, skenuojantys viską aplink. Kai tik jų

kaimynė pradėdavo stūgauti ir mėlyni greitosios pagalbos automobilio žiburiai atsispindėdavo daugiaaukščio languose, jie puikiai žinojo, kas netrukus dėsis, ir it teatro žiūrovai, išgirdę trečią skambutį, suskubdavo į nemokamą spektaklį.

– Greitoji atvažiuo, tuoj Irką ims, – šnabždėdavosi jie, piktdžiugiškai varvindami seilę.

Šįkart mums pasisekė – Irka sutiko važiuoti. Apsijome be riksmų, voliojimosi, rankų laužymo, kandžiojimosi, praskeltų lūpų, kraujo iš nosies ir, svarbiausia, be policijos, kuri Irką visad įsiutindavo. Leidžiamės žemyn – aš su felčeriu priekyje, už mūsų Irka, puikiai nutuokianti, kas jos laukia, paskui tėvai, sanitaras – iš paskos.

– Esu garbės donoras – šimtas vienuolika kartų, – pasipukavo prisivijęs mane tėvas. – Neskriauskite jos, – viltingai pažvelgė į mane.

Sulipome į „būdą“ tamsintais langais, praleisdami Irką į priekį. Tartum sunkūs kalėjimo vartai užsitrenkė durys. Kelio atgal nebėra. Irka baikščiai dairėsi. Čia jau svetima teritorija, kur nebuvo vietos nei gėdai, nei gailesčiui, nei skundams. Nebuvo ir liudininkų – namiškių ir kaimynų. Ji mūsų rankose, ir nuo šios akimirkos galima baigti tą apgailėtiną vaidybą.

– Pančiokit! – paliečiau, nors mano nurodymai čia nereikalingi: vyrai patys žino, ką daryti.

– Tai jau ne, nesiduosiu, – sumosavo rankomis Irka.

– Gulies! – stumtelėjo ją sanitaras.

– Baik! Baik! – blaškėsi Irka. Jos atmintyje dar nebuvo išblėsęs paskutinis ir ganėtinai skaudus pasivažinėjimas.

– Mikliai!

– Patrauk letenas, pydere!

– Guliesi, padla, ir man nė krust! – sanitaras paplojo delnu per blizgantį neštuvų dermantiną, kitu – Irkai per veidą. – Ištiesi kojas, rankas prie šonų, snukį aukštyn!

– Kurva, ką tu! – pasipiktino Irka, tarsi nesuprastų, kas vyksta. – Daktare, vėl jis...

– Į pančius mikliai! – jis stumtelėjo moterį keliu.

Irka suspėjo atsiremti rankomis į neštuvus ir vos nepersivertė kūlversčiu.

– Ar pirmą kartą!? Nerkis, valkata! – stumtelėjo šįkart ranka ir ne taip stipriai. Ši paklusniai išsitiesė ant neštuvų.

Sanitaras pradėjo narplioti fiksacinius diržus.

– *Blet*, nerišk, aš ne beprotė! – Irka pasimuistė ir šoko keltis. – Noriu pas dukrytę!

– Kur, sūka?! – užgulė ją visu kūnu sanitaras ir vieną po kito susegė diržus – per krūtinę, dubenį, kelius.

Irka tobulai tiko šioje vietoje. Tįsanti ant neštuvų, odiniais diržais tarsi prie kankinimų suolo pripančiota pamišėlė, kurios galva pilna baugių košmarų, ji buvo panaši į inkvizicijos kankinamą raganą. Tai buvo makabriškas vaizdas, nuo kurio man pasidarė šleikštu. Nususukau į langą. Ekipažas užėmė savo vietas. Pajudėjome.

– Kadaisė ji buvo gal ir visai nieko, – pasvarstė kažkuris.

– Negi? Na, nebent labai seniai, – atsiliepė kitas. – Dabar ji absoliuti padugnė, čiulpianti kiekvienam už cigaretę, – ir pridūrė: – Juodžiausi bomžai su ja neprasideda.

– Veržia, kurva, – suinkštė Irka.

– Palaisvink diržus, – paliečiau.

– Gerai, tuoj, – kažkuris nenoromis pakilo.

Įrėmęs kaktą į langą žvelgiau į tamsą. Joje slinko miegantis

miestas, kurio gyventojams nerūpėjo nei Irka su dukra, nei jos tėvai, nei mes – jos geradariai ir kankintojai. Jie mums nerūpėjo taip pat.

– Jei mėgins išsinert – užvažiuok, – perspėjau. – Tik ne taip, kaip anąkart, nes liksim be pusryčių.

Tą „anąkart“ buvo gerokai persistengta: reikėjo šaldyti ledu ir tamponuoti kraujuojančią nosį, siūti lūpą bei antakį.

– Viską girdėjau! – sušuko Irka ir pradėjo muistytis.

– Ką girdėjai? – pasidomėjau. – Ir man pasakyk.

– Liepei man vožt.

– Dėl to ir liepiu, kad išgirstum.

– Kurva, man nuo jūsų jau stogas čiuožia! – suklykė isteriškai Irka. Ji vis labiau drebėjo ir neramiai šaudė akimis. Atrodė visiškai nusivariusi ir išsidraikiusi.

– Nori diazepamą? – paklausė sanitaras, nenuleisdamas nuo aukos akių.

Irka linktelėjo.

– O čia tau pageidavimų koncertas, ar kas? – bemat užsi puolė.

– Gaila to šūdo?

– Tai parodyk, kaip nori, – prasidėjo įprastos patyčios.

Irka pasuko galvą į savo budelį ir teatrališkai suspurdėjo, tartum ant kranto išmesta žuvelė.

– Irka, – tarė šis, patikrinęs sagtis, – diržai ramina geriau už bet kokį diazepamą.

– Man *chujova*, – išstėnėjo Irka, ir jos kūną supurtė kelios abstinencijos virpulio bangos.

– *Chujova, chujova...* Pati kalta. Neįsivaizduoju, kaip tu dar neužsilenkei.

– Pakenték, – ištariau, atsitraukęs nuo lango, – tuoj būsim ligoninėje.

– Žadėjai man cigaretę.

– Ten gausi viską, ko tik užsigeisi, – labiau paguodžiau, nei patikinau.

– Aš noriu mesti.

– Ak, ak, koks protingas sprendimas, – įgėlė sanitaras. – O visi tik ir kalba, kad Irka protelį pragėrė.

– Mesiu! Dėl Agnės, dėl tėvų.

– Kurgi ne, – jis švelniai kepstelėjo jos petį. – Kiekvieną kart tas pat šūdas.

– Pamatysit, mesiu. Aš tik išgyvenu asmenines problemas.

– Kaip tu visus užknisai.

– Šįkart viskas bus kitaip.

– Baik skiest. Geriau mesti esant gyvai. Nusibaigtum vieną kart, leistum mums nors naktimis pamiegot.

Visgi Irkos tam tikra, medicinine, prasme pasigailėjome – sušvirkštėme diazepamą į liesus murkšlinus sėdmenis. Ji aprimo.

– Jūs greitūškėje iš pašaukimo? – paklausė ji kaip visai normalus žmogus.

Suglumę susižvalgėme.

– Ar iš pašaukimo važinėjate? – pakartojo garsiau ir atsi-krenkštė.

– Tau tikrai stogas pačiuožė. Bene manai, kad Viešpats pašaukė mus į šį pasaulį su alchašėmis tąsytis?

– O aš iš pašaukimo dirbau, – pasakė Irka svajingu, tačiau bejėgišku balsu. – Man patiko, kai ligoninėje...

– Baik tauzyt arba vėl marmūzę išmalsiu! – riktelėjo sanitaras ir suveržė diržus.

– Ne, paklauskite, tikrai iš pašaukimo – aš buvau medicinos seselė.

Priblokšti patraukėme pečiais. Alkoholiko kliedesiai, ir nieko daugiau. Kas įsivaizduotų ją medicinos sesele.

– Septyneri metai tuberkuliozės dispanseryje, – ji dar bjauriau atsikrenkštė. – Ten sutikau jį, Agnytės tėvą, atsėdėjusį aštuonerius metus ir sunkiai sergantį zeką.

„Pasigavo tuberkuliozė, – dingtelėjo mintis. – Kaip anksčiau to neįtariau?“

Paliepiu uždėti jai medicininę kaukę. Po akimirkos – ant-rą. Automobilis slinko niūriomis gatvėmis, meistriškai lavi-ruodamas tarp gilių asfalto duobių. Jo galugalį švelniai supo, kondicionierius pūtė šiltą orą. Mane migdė. Išjungiau šviesą ir užsitraukiau kailiu išmuštą gobtuvą. Nutariau snūstelėti, nes budėjau dvi paras iš eilės. Užmerkiau vieną akį, paskui kitą. Už-migti nepasisėkė. Mano mintys klaidžiojo painiuose prisimini-mų labirintuose. Prieš akis buvo trisdešimt valandų budėjimo.

– Paklausk, girdi?

Atsimerkiau. Man pasirodė, kad balsą susapnavau, nors ne-buvau primigęs. Įjungiau šviesą.

– Daktare, girdi? – į mane spoksojo Irka.

– Na, – prisidegiau nuorūką. Laikrodis ant rankos rodė pusę trijų.

– Paklausk, noriu tau ką pasakyti. Ateik arčiau.

Stipriai užsitraukiau, net neketindamas krustelėti. Išpūčiau. „Būda“ paskendo tirštuose dūmų kamuoliuose.

– Na, prieik, – pakartojo kiek drąsiau. – Juk neįkasiu.

„Neknisk proto!“ – norėjau atšauti, tačiau pasikėliau, atsirė-miau ranka į neštuvus, kaip tik ir baimindamasis, kad savo iltimis

ji nesugriebtų man už ausies, ir, nors mano refleksai visada (net ir naktį) buvo puikūs, atsargiai palinkau. Tikėjaisi, kad prašys atišama ir melagingai pažadėtos cigaretės. Nusmaukiau jai kaukę.

– Atsek, aš jums visiems nučiuolpsiu, – sušvebeldavo.

Atšlijęs sudribau į savo vietą. Buvau stipriai nusivylęs. Šįkart nuoširdžiai tikėjaisi kažko kito, nors kažkiek žmoniškesnio.

– Paleisk mane, – neatlyžo. – Aš tikrai jums visiems...

– Nesuprantu, apie ką tu čia, – pyktelėjau labiau ant savęs nei ant jos.

– O aš kuo puikiausiai! – įbedęs paklaikusį žvilgsnį į Irką, piktdžiugiškai šuktelėjo sanitaras, atrodo, tik ir telaukęs tokio pasiūlymo. Jis bemat pašoko, žengtelėjo priekin ir, kaskart vis stipriau užsimodamas, keliskart kirto Irkai per veidą. Neatitraukdama akių nuo skriaudėjo, auka sušliurpsėjo nosimi. Pliūptelėjo kraujas. Jis sruvo kaklu ant neštuvų ir tamsiomis srovelėmis tekėjo ant grindų.

– Perspėjau tave, *blet*, utėle, kas bus, jei nepadoriai elgsies! Juk perspėjau! – pasakė jis, slėpdamas nervingumą. – Džiaukis, kad tik tuo viskas ir pasibaigė!

Vyrukas išskleidė terminį apklotą ir atsainiai užmetė moteriai ant veido. Paskui išsitraukė iš striukės „Sterilliumo“ flakoną ir kruopščiai nusiplovė sukruvintus krumplius.

Toks supaprastintas darbinės situacijos sprendimas man nebuvo priimtinas, tačiau neketinau rietis su ekipažu dėl kažkos alkoholikės.

– Reikėjo bent su pirštine, – pasišaipė felčeris. – Ji serga AIDS, sifiliu ir penkiomis hepatitų rūšimis.

– Ir dar velniai žino kuo... – pratęsė mušeika, tvarstydamas ranką.